

آیت‌الله علیدوست تأکید کرد

عرصه برای ارائه نظر مخالف و نقد محترمانه در انجمن‌های علمی فراهم شود

انجمن‌های علمی، حلقه‌های علمی هستند که فارغ از جهات خاص سیاسی، جریانات فکری را رصد می‌کنند و هر انجمن در راستای کارهای خود و بعد از رصد، از اندیشه‌های موجود در آن رشته مراقبت و آنها را جهت دهی می‌کند. یکی انجمن‌هایی که از ابتدای تشکیل انجمن‌های علمی حوزه علمیه قم، کار خود را آغاز و تاکنون نیز با جدیت دنبال کرده است، انجمن فقه و حقوق اسلامی است که خبرگزاری حوزه برای آشنایی با فعالیت‌های این انجمن، گفت‌وگویی با آیت‌الله ابوالقاسم علیدوست رئیس هیئت‌مدیره انجمن فقه و حقوق اسلامی حوزه علمیه قم انجام داده است که تقدیم شما خوانندگان نشریه افق حوزه می‌گردد.

خارج (فقه مضاف، پایدها و نبایدها).

همکاری در برگزاری بیش از ۲۵ همایش و کنفرانس

همایش‌هایی هم در کنار این کرسی‌های علمی داشتیم. کرسی‌ها ممکن است، الزاماً در قالب یک فراخوان صورت نگیرد؛ ولی همایش این‌گونه است و ما در عرصه بحث فقهی و حقوقی، همایش‌هایی داشتیم. در این راستا همکاری انجمن فقه و حقوق در برگزاری بیش از ۲۵ همایش و کنفرانس انجام شد که برخی از این عناوین عبارتند از:

- همایش ملی فقه هسته‌ای؛
- همایش ملی الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت؛
- همایش بین‌المللی میراث مشترک ایران و عراق؛
- همایش سومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی با رویکرد سازنده حوزه و دانشگاه در تعلیم و تربیت؛
- همایش ملی اتحاد حقوقی جهات اسلام؛
- ششمین همایش سراسری طب و قضا؛
- همایش آموزشی تخصصی مبلغان اعتکاف؛
- سومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران؛
- همایش ملی فقه مهندسی ژنتیک و محصولات تراریخته؛
- اولین همایش ملی قرآن و حقوق؛
- اولین همایش ملی فقه و هنر با حضور علمای برجسته حوزه علمیه؛
- دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم انسانی، مدیریت و معارف اسلامی؛
- دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روان‌شناسی؛
- دومین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اجتماعی؛
- سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی و مطالعات اجتماعی ایران؛
- کنفرانس بین‌المللی حقوق ایران با رویکرد حقوق شهروندی؛
- اختتامیه اولین جشنواره ادبی سید علی‌خان مدنی و سومین سمینار نقش ادبیات عربی در فرایند استنباط؛

برگزاری کرسی‌های علمی و نقد

فعالیت دیگر انجمن فقه و حقوق، برگزاری کرسی‌های نقد است؛ ما در این کرسی‌ها طوری عمل کردیم که شائبه جانب‌داریه نداریم. ما در کنار نقدها، داوری هم داریم. در این راستا برگزاری ۹ جلسه نقد کتاب با عناوین زیر انجام شد:

- نقد کتاب «درآمدی بر حقوق جزای عمومی»؛
- نقد کتاب «جرائم علیه اشخاص»؛
- نقد کتاب «بررسی جرم‌شناختی جرایم جنسی»؛
- نقد کتاب «حقوق جزای عمومی»؛
- نقد کتاب «شرح مبسوط قانون مجازات اسلامی»؛
- نقد کتاب «درآمدی بر حقوق جزای عمومی»(۱)؛
- نقد کتاب «درآمدی بر حقوق جزای عمومی»(۲)؛
- نشست علمی نقد کتاب «جامعه‌شناسی جنایی»؛
- نقد کتاب شرح مبسوط قانون مجازات اسلامی.

و همکاری در برگزاری بیش از ۱۰ کرسی و پیش‌کرسی علمی با عناوین:

- کرسی عقد فرزندخواندگی در اسلام؛
- کرسی رویه جدیده حول تحدید اسباب الملکیه و جودلنها؛
- کرسی نظریه‌پردازی تجدید الموقف الفقهی تجاه حجب الکلالات فی الارث (نگاه فقهی نو به حاجبیت

■ در ابتدا درباره تاریخچه این انجمن و اهداف راه‌اندازی آن توضیح‌دهید.

مقدمات تأسیس انجمن فقه و حقوق حوزه علمیه قم، از سال ۱۳۸۷ شروع و اولین مجمع عمومی آن در سال ۱۳۹۰ با هدف تعمیق و توسعه مباحث تخصصی، تقویت و گسترش نظریه‌پردازی، پرسش‌گری، آزاداندیشی، نقد و مناظره مبتنی بر آموزه‌های اسلامی، ارتقای شأن و منزلت علمی و معنوی پژوهشگران و استادان، بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های تخصصی موجود، تقویت ارتباط میان عالمان برجسته و فضایی حوزه، صیانت از سنت حوزوی در عرصه فقه و حقوق اسلامی و شناسایی استعدادها و ذخایر حوزه برگزار و فعالیت خود را شروع کرد.

در آغاز فعالیت اعضای پیوسته انجمن ۶۵ نفر بودند و الحمدلله هم‌اکنون اعضای انجمن، نزدیک به ۱۵۰ نفر عضو پیوسته می‌باشند که همگی از اساتید و فضایی حوزه و دانشگاه می‌باشند.

■ **نچمن‌های علمی حوزه در عرصه اثرگذاری در جامعه، در چه جایگاهی قرار دارند؟**

انجمن‌ها علمی حلقه‌های علمی هستند که فارغ از جهات خاص سیاسی، جریانات فکری را رصد می‌کنند و هر انجمن در راستای کارهای خود و بعد از رصد، از اندیشه‌های موجود در آن رشته، مراقبت و آنها را جهت دهی می‌کند.

البته هیچ انجمنی بدون نگاه سیاسی نیست؛ ولی هیچ‌گاه نگاه سیاسی خاص ندارند؛ در غیر این صورت، آن انجمن از رسالت خود خارج شده است.

رصد و مراقبت و جهت‌دهی برای گرایش‌های علمی به‌تعبیری حلقه‌ها و گعده‌های علمی هستند که طبیعتاً انجمن فقه و حقوق حوزه‌های علمیه هم، مستثنی از این قاعده نیست.

در حوزه‌های علمیه معاصر، فقه و اصول و حقوقی که می‌خواهد در راستای فقه باشد، ناموس فقه است و از این جهت طالبان بیشتری دارد، از آن اقبال بیشتری می‌شود و حساسیت بیشتری به آن وجود دارد؛ البته رسالت و کار اصلی این انجمن، همان کار سایر انجمن‌ها بوده و رسالتی را دنبال می‌کند که در تمام دنیا برای انجمن‌های علمی می‌شود.

■ **رصد و مراقبت در انجمن فقه و حقوق حوزه، به چه صورت انجام می‌شود؟ آیا کارگروه خاصی در این عرصه وجود دارد؟**

در عرصه رصد و مراقبت و جهت‌دهی باید گفت: تصور کنید ۱۰۰ نفر در یک حلقه علمی علاقه‌مند به رشته و گرایش خاص وجود دارند. این جمع هرآنچه در عرصه علمی وارد می‌شود، ملاحظه می‌کند. ممکن است بنده نشریه‌ای را که در عرصه فقه و حقوق منتشر می‌شود، ندیده باشم. دیگر اعضای انجمن هم در دانشگاه‌ها و حوزه‌ها در قم و شهرهای دیگر هستند که این رصدها را دنبال می‌کنند. اطلاع‌رسانی امروز به‌صورت خیلی گسترده‌ای در حال انجام است. وقتی اندیشه جدیدی درباره تغلیظ دیه در ماه‌های حرام مطرح می‌شود، مانند عدم قصاص پدر و... همگی در جامعه مطرح می‌شود و اعضای انجمن نیز، جزء اولین کسانی هستند که نسبت به آن اطلاع می‌یابند.

در این عرصه‌ها نظریات مختلفی وجود دارد که رصد می‌شود و آنها را مورد گفت‌وگو قرار می‌دهیم. رصد به‌معنای ویژه و خاص و اینکه کارگروهی در این عرصه باشد، نیست؛ اما به‌صورت مستمر و توسط اعضا به‌طور پیوسته انجام می‌شود و می‌توان ادعا کرد که هیچ اندیشه‌ای مورد غفلت قرار نمی‌گیرد.

وقتی رصد این‌گونه باشد، مراقبت هم به‌همین شکل است. حالا می‌تواند در قالب مناظره باشد و یا دیگر قالب‌ها...

در عرصه جهت‌گیری هم باید گفت که ما دنبال جهت‌گیری جانب‌دارانه نیستیم؛ بلکه حقیقت را دنبال می‌کنیم. منظور ما از جهت‌دهی این است که کار ما، مصداق فرمایش حضرت علی علیه السلام باشد که می‌فرماید: «اضربوا بعض الرأی ببعض یتولد منه الصواب»؛ آراء را به هم بزنید و بگذارید، طرف راحت صحبت کند و شما هم، راحت جواب بدهید. این جهت‌دهی صحیح همان است که امام علی علیه السلام بیان داشته‌اند.

■ **درباره انجمن فقه و حقوق حوزه و محورهای کاری آن توضیح دهید.**

یکی از فعالیت‌های انجمن، برگزاری کرسی‌ها و نشست‌های علمی است؛ ما در انجمن ده‌ها کرسی علمی برگزار کرده‌ایم، به این صورت که اگر شخصی اندیشه‌ای داشته و طالب باشد که در انجمن‌ها نظرش مطرح شود، یا ما دنبال آن بودیم که گفتمانی در آن موضوع داشته باشیم، نشست علمی برگزار می‌گردد. در این عرصه بیش از ۶۰ نشست علمی برگزار شده است که از مهم‌ترین آنها می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- تبیین باب ضمان نفوس در آیینة تقنین؛
- آسیب‌شناسی و سیر تحولات لایحه قانون مجازات اسلامی؛
- غرر در معاملات جدید؛
- دوجنسیتی‌ها (خنثی)، تغییر جنسیت و چالش‌های آن در جامعه؛
- کاربرد مباحث اصول عملیه در حقوق؛
- ضرورت‌های پژوهش فقهی؛
- صلاحیت بین‌المللی دادگاه‌های دولت اسلامی در دعاوی خصوصی؛
- رویکردهای بین‌المللی فقه شیعه؛
- حکمرانی شایسته از منظر قرآن کریم؛
- تحلیل موضوعی مالکیت فکری؛
- فقه و علوم انسانی؛
- گستره نقش دولت در حقوق خصوصی با تأکید بر فقه امامیه و مکاسب؛
- شرع، قانون، انطباق یا عدم مغایرت؛
- جایگاه زن در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲؛
- انفال و سرمایه‌های طبیعی بر محور مکاسب؛
- نقد و تحلیل آرای قضایی با موضوع حاکمیت یا عدم حاکمیت اصل ۱۶۷ قانون اساسی در امور کیفری؛
- نخستین پیش‌نشست تخصصی همایش ملی فقه هسته‌ای (ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی)؛
- دومین پیش‌نشست تخصصی همایش ملی فقه هسته‌ای(ادله فقهی منع به‌کارگیری سلاح‌های هسته‌ای)؛
- سومین پیش‌نشست تخصصی همایش ملی فقه هسته‌ای (ممنوعیت استفاده از سلاح کشتار جمعی)؛
- چهارمین نشست علمی تخصصی فقه هسته‌ای(تقابل اندیشه اسلامی با اندیشه غربی در زمینه سلاح کشتار جمعی)؛
- نشست علمی تخصصی فقه هسته‌ای؛
- ارزیابی مجازات‌ها در قانون مبارزه با مواد مخدر؛

مقارن با توجه به منبع مشترک بودن قرآن کریم در میان مذاهب اسلامی است.

از اعضای هیئت تحریریه می‌توان به اساتید معظم آیات و حجج اسلام: ابوالقاسم علیدوست، محمدجواد فاضل لنکرانی، محسن ققیهی، محمد محمدی قائینی، علی نکونام، عبدالکریم بهجت‌پور، احمد حاجی‌ده‌آبادی، محمود حکمت‌نیا، فتح‌الله نجازادگان، محمدعلی رضایی اصفهانی، محمدحسن زمانی و زنده‌یاد دکتر ناصر قربان‌نیا اشاره کرد.

بیان این نکته ضروری است که اندیشه‌ها و مقالاتی که در نشریه است، می‌تواند به صحنه عمل بیاید. این مقالات و نظریه‌ها در قالب کرسی علمی و همایش و کنفرانس بوده و نمونه‌هایی درانی عرصه داشتیم. مثلاًدر بحث خانواده مباحثی داشتیم که بعد از چاپ شدن در یک همایش، مطرح و در قالب یک برنامه تلوزیونی پخش شده و حتی به مرحله بالاتر رفته و پیشنهاد قانون داده که حاصل کار، در قالب یک اصلاح بر قانون پیشنهاد شد.

برگزاری مجمع عمومی هر دو سال یکبار

برگزاری مجمع عمومی هر دو سال یکبار برگزار می‌شود و جمع کثیری از عصاره اساتید و بزرگان عرصه فقه و حقوق بدون گرایش خاص و اختلاقی، چهره‌های علمی و اهل قلم و اندیشه در ستین مختلف در آن جمع می‌شوند و برنامه‌های انجمن را پیش می‌برند.

ویژگی‌های انجمن فقه و حقوق اسلامی

انجمن‌های علمی حوزه علمیه قم، همگی در مسیر تعالی و نقش‌آفرینی در رشته‌های مربوط به خود در تلاش هستند و خدمات ارزشمندی را نیز در این عرصه ارائه داده‌اند؛ در این میان انجمن فقه و حقوق، دارای ویژگی‌هایی است که در اینجا ذکر می‌کنم:

– انتخاب مسئول انجمن فقه و حقوق اسلامی، به‌عنوان رئیس شورای انجمن‌های علمی؛

– انتخاب مسئول انجمن فقه و حقوق اسلامی، به‌عنوان

مسئول کمسیون فقهی انجمن‌های علمی؛

– انجمن فقه و حقوق اسلامی از بین ۲۰ انجمن فعال حوزه، جزء چند انجمن اول در عرصه فعالیت بوده است.

■ **اگر از فعالیت‌های دیگر انجمن فقه و حقوق اسلامی، نکته‌ای‌مانده، بفرمایید.**

موارد زیر، از دیگر فعالیت‌هایی که دراین بخش می‌توان به آن اشاره کرد:

- برگزاری ۷ میگرد علمی مختلف؛
- برگزاری ۱ یادواره علمی؛
- ارائه ۲ طرح پژوهشی شامل: طرح پژوهشی ممیزی دانش حقوق که انجام شد و دیگری، طرح نیازسنجی حقوق و قضااست که در حال پیگیری و عقد قرارداد می‌باشد؛
- معرفی اعضای انجمن و مشارکت اعضا به مراکز علمی، از جمله داوری کتاب سال و جشنواره مقالات برتر حوزه و...؛
- انعقاد تفاهم‌نامه با بیش از ۱۰ مرکز علمی حوزه و دانشگاه از جمله: مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی، مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی پایگاه مجلات تخصصی نور، انجمن حدیث، مؤسسه سروش حکمت مرتضوی، مؤسسه صراط مبین هدایت، انجمن ارتباطات و تبلیغ حوزه‌های علمیه و...؛
- مصاحبه با خبرنگاری و صداوسیما
- برگزاری یادواره علمی دکتر ناصر قربان‌نیا به‌همراه مجمع عمومی سالیانه انجمن با محوریت فقه، حقوق و اخلاق.

به‌عنوان کسی که سال‌ها در حوزه هستید و سابقه زیادی در فعالیت در انجمن‌های علمی داشتید، برای اینکه انجمن‌ها از آنچه هستند، مفیدتر باشند، چه پیشنهادی دارید؟

به‌نظم، نخستین نکته این است که انجمن‌ها در حوزه‌های علمیه، به‌عنوان حلقه‌های علمی محض به آنها نگاه شود؛ نه یک فراروده غربی که دنیا دنبال آن رفته و پس ما هم، باید به دنبال آن برویم. انجمن‌ها گعده‌های علمی هستند. باید آنها را یک نهاد بسیار مطلوب و مطبوع و پرژمر دانست.

دیگر اینکه حوزه، انجمن‌های علمی را جزئی از خود بدانند، نه به‌عنوان بخشی که از سوی حکومت و نهادها و افکار خاص که وارد حوزه شده است.

نکته دیگر اینکه بدانیم، دانش به‌ویژه در انجمن‌ها، جا برای رشد دارد. دانش فقه بسیار مورد توجه بوده و فقه‌ای ما کارهای زیادی انجام داده‌اند؛ ولی خیلی خیلی راه برای ادامه وجود دارد. در چنین شرایطی باید هر کسی نظریات خود را مطرح کند و نقد دیگران را بشنود و پاسخ دهد. باید شرایطی ایجاد شود که هر کسی هر بحثی در عرصه فقه و حقوق دارد، حتی اگر انکار ضروری باشد، بیاید و بحث نموده و مؤدبانه مطرح کند و محترمانه نیز نقد شود.

